

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas ielā 25, Rīgā, LV – 1010; Tālr.: 67686768; Fakss: 67244074; E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2013.gada 28.martā Nr.1-5/99

**Latvijas Republikas Saeimas
Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai**
Jēkaba ielā 11
Rīga, LV-1811

Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijai
Vaļņu iela 2
Rīga, LV-1050

Ventspils pilsētas domei
Jūras iela 36
Ventspils, LV-3601

Ventspils vakara vidusskolai
Saules iela 37
Ventspils, LV-3601

Par romu bērnu segregāciju Ventspils vakara vidusskolā

2013.gadā tiesībsargs turpina pievērst pastiprinātu uzmanību romu diskriminācijas mazināšanai. Tiesībsargs š.g. 28.februārī, veicot monitoringu Ventspils pašvaldībā, konstatējis, ka Ventspils vakara vidusskolā joprojām darbojas romu etniskās klases, kas ir pretrunā ar nacionālo un starptautisko regulējumu un veido romu segregāciju, atstumtību. Ventspils vakara vidusskolas mājas lapā norādīts: „kopš 1987. gada skolā darbojas romu etniskās klases, kurās bērniem ir iespēja ne tikai iegūt vispārējo izglītību, bet arī radoši darboties ansambļos”¹.

Eiropas Komisijai valdība noliegusi romu segregāciju, romu klašu pastāvēšanu skolās. Eiropas Komisijas pret rasismu un neiecietību (turpmāk – ECRI) 2012.gada ziņojumam par Latviju pievienotajā Valdības viedoklī 107.punktā norādīts: „Latvija norāda, ka Latvijā nepastāv atsevišķas romu klases, tomēr dažās skolās ir integrētās klases, kur romu bērni mācās kopā ar citas nacionālās izcelsmes bērniem”².

Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) Starptautiskās konvencijas par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu 3.pants noteic: „Dalībnieces valstis sevišķi nosoda rasu segregāciju un aparteīdu un aņņemas novērst, aizliegt un izskaust jebkuru šāda rakstura praksi teritorijās, kas atrodas šo valstu jurisdikcijā”. ANO Bērnu tiesību aizsardzības deklarācijas

¹ Ventspils vakara vidusskolas Mājaslapa. Pieejams tiešsaistē: <http://www.vvvs.lv/Vesture.html>

² ECRI ziņojums par Latviju (ceturtais posms) pieņemts 2011.gada 9.decembrī, publicēts 2012.gada 21.februārī <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/country-by-country/latvia/LVA-CbC-IV-2012-003-LVA.pdf> Pielikums: Valdības viedoklis Šis pielikums neietilpst ECRI analizē un priekšlikumos par situāciju Latvijā. ECRI, pamatojoties uz valsti pa valstij procedūru, ziņojuma pirmā projekta tapšanas gaitā iesaistījās konfidencialā dialogā ar Latvijas varas iestādēm. Daļu no varas iestāžu komentāriem ECRI ir ņēmusi vērā un iestrādājusi šī ziņojuma gala versijā (kurā, ja nav norādīts citādi, ņēmti vērā tikai notikumi līdz 2011. gada 22. jūnijam, kad tika izskatīts ziņojuma pirmais projekts).

10.pants noteic: „*Bērns ir pasargājams no prakses, kas var veicināt rasu, reliģijas vai jebkādas citas diskriminācijas formas. Viņš jāaudzina savstarpējas saprašanās, iecietības, tautu draudzības, miera un vispārējas brālības garā, kā arī pilnīgi apzinoties, ka viņa enerģija un spējas jāziedo kalpošanai citu cilvēku labā*”. Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) lietā *D.H. un citi pret Čehijas Republiku* ir norādījusi, ka romu skolēnu segregācija speciālās skolās ir prettiesiskas diskriminācijas forma, kas pārkāpj Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – „Konvencija”) 14. pantu (diskriminācijas aizliegums) kopā ar tās 1. protokola 2. pantu (tiesības uz izglītību)³.

Tiesībsargs atgādina, ka Valsts pienākumi romu integrācijas jomā ir skaidri definēti un noteikti šādos Eiropas Savienības tiesību aktos un rekomendācijās: Lisabonas līgumā⁴; Padomes 2000. gada 29. jūnija Direktīvā 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības⁵; Eiropas Parlamenta 2006. gada 1. jūnija rezolūcijā par romu sieviešu stāvokli Eiropas Savienībā ([2005/2164\(INI\)](#))⁶; 2008. gada 31. janvāra rezolūcijā par Eiropas stratēģiju romu jautājumā⁷; Eiropas Parlamenta 2009. gada 11. marta rezolūcijā par romu sociālo stāvokli un labāku piekļuvi ES darba tirgum ([2008/2137\(INI\)](#))⁸; ES Padomes 2009.gada 29.maija ES Padomes Romu iekļaušanas pamatprincipos⁹; Eiropas Komisijas 2010.gada 3.marta ziņojumā Eiropa 2020: Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei COM(2010)¹⁰; Eiropas Parlamenta 2010. gada 25. marta rezolūcijā par otro Eiropas romu samitu (2011/C 4 E/02)¹¹; Eiropas Parlamenta 2010. gada 9. septembra rezolūcijā par romu stāvokli un pārvietošanās brīvību Eiropas Savienībā¹²; Eiropas Komisijas pret rasismu un neiecietību 2011.gada 24.jūnija vispārējās politikas rekomendācijā Nr.13 par diskriminācijas pret romiem izkaušanu¹³; Eiropas Parlamenta 2011. gada 9. marta rezolūcijā par ES stratēģiju romu integrācijai¹⁴.

Eiropas Savienības programmā, attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020.gadam, norādīts: „*Ir jāpastiprina saiknes ar kopienām, izmantojot kultūras/skolu vidutājus, baznīcas, reliģiskās apvienības vai kopienas un romu bērnu vecāku aktīvu līdzdalību, lai uzlabotu skolotāju starpkultūru zināšanas, samazinātu segregāciju un nodrošinātu to, ka tiek ievērots pienākums apmeklēt pamatskolu*”¹⁵. Neskatoties uz minēto, Latvijas valdība nav veikusi nepieciešamās darbības rasu segregācijas izskaušanai un minētā starptautiskā regulējuma, Latvijas Republikas Satversmes 91.pantā nostiprināto tiesību ievērošanai. Minēto apliecina gan tiesībsarga, gan ECRI konstatētais. ECRI 2012.gada ziņojumā par Latviju 107.punktā norāda: „*ECRI ar prieku novērtē, ka veikti pasākumi, lai integrētu romu skolēnus vispārējās plūsmas klasēs. Saskaņā ar pilsoniskās sabiedrības pausto viedokli romu skolēniem paredzētu speciālo klašu skaits pēdējo gadu laikā ir samazinājies un 2008./2009. gadā tikai dažās skolās vēl tika saglabātas atsevišķas klases romu skolēniem (Taču varas iestādes ziņo, ka 2011.gadā šādas atsevišķas klases vairs neeksistē). Tomēr ECRI atzīmē, ka vienas šādas klases nodarbības notika pēcpusdienās, tādējādi veicinot romu skolēnu segregāciju (varas iestādes nepiekrīt šim faktam). ECRI tika informēta, ka, lai veicinātu romu skolēnu iekļaušanu vispārējās plūsmas klasēs, romu*

³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *D.H. un citi pret Čehijas Republiku* (lietas Nr. 5732/00), <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-83256>

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:LV:PDF>

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:lv:HTML>

⁶ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0244+0+DOC+XML+V0//LV>

⁷ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0035+0+DOC+XML+V0//LV>

⁸ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0117&language=LV&ring=A6-2009-0038>

⁹ 2009. gada 2. jūnijā MK sēdes protokols Nr. 37 53.§ 2.6. punkts Padomes secinājumu projektu pieņemšana par čigānu (romu) iekļaušanu (pozīcija Nr.1). ES Padome, Romu iekļaušana, 2009.gada 29.maijs, Nr.10394/09. <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st10/st10394.en09.pdf>

¹⁰ http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_LV_ACT_part1_v1.pdf

¹¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:004E:0007:0011:LV:PDF>

¹² http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/p7_ta-prov%282010%290312_p7_ta-prov%282010%290312_lv.pdf

¹³ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/gpr/en/recommendation_n13/e-RPG%2013%20-%20A4.pdf

¹⁴ Eiropas Parlamenta 2011. gada 9. marta rezolūcija par ES stratēģiju romu integrācijai (2010/2276(INI)) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:199E:0112:0131:LV:PDF>

¹⁵ sk.ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0173:FIN:LV:HTML>

programmas ietvaros tika apmācīti 20 romu skolotāju palīgi, lai palīdzētu romiem mācību procesā. Tomēr 2011.gadā no visiem mācības saņēmējiem tikai astoņi palika izglītības sistēmā, visticamāk līdzekļu trūkuma dēļ. Varas iestādes ziņo, ka 10,6% romu bērnu apmeklē speciālās skolas. Taču citi avoti ziņo, ka skaits atsevišķās pašvaldībās ir lielāks¹⁶. Tiesībsargs 2012.gada 30.augusta vēstulē Nr.6-8/687 par Eiropas Savienības finanšu instrumentu un valsts budžeta līdzekļu izlietojumu romu integrācijai jau vērsa Latvijas Republikas Saeimas, Latvijas Republikas Ministru kabineta uzmanību uz nesamērīgo līdzekļu izlietojumu skolotāju palīgu apmācībai un faktu, ka tikai atsevišķos gadījumos ir rasta iespēja attiecīgi turpināt nodarbinātību šiem skolotāju palīgiem. Tomēr skolotāju palīgu nodarbinātības rādītāji nav īpaši uzlabojušies. Valstij ir vienkāršāk izolēt romu bērnus, kā darīt visu nepieciešamo, lai romu bērni pilnvērtīgi iekļautos vispārīgajās plūsmas klasēs.

Tiesībsarga ieskatā romu klašu veidošanai nav pozitīva rezultāta, ko apliecina tabulā Nr. 1. un tabulā Nr. 2. Ventpils vakara vidusskolas vadības sniegtie statistikas dati tiesībsarga monitoringa vizītes laikā Ventpils pašvaldībā. Mācības pirmajā klasē uzsāk 25 – 30 skolēni, tomēr devīto klasi pabeidz 1 – 7 skolēni, vidusskolā lielākā daļa mācības neturpina.

Romu tautības izglītojamo audzēkņu skaits Ventpils pilsētā pēdējos 7 mācību gados pirmskolas un vispārējās izglītības iestādēs

Izglītojamo skaits	5-6 gadīgie	1.kl.	2.kl.	3.kl.	4.kl.	5.kl.	6.kl.	7.kl.	8.kl.	9.kl.	10.kl.	11.kl.	12.kl.	kopā
2006./2007.m.g.	7	36	28	21	23	19	15	12	4	7				172
2007./2008.m.g.	16	30	32	23	21	28	19	8	2	4				183
2008./2009.m.g.	15	29	32	18	25	26	20	12	9	1				187
2009./2010.m.g.	16	25	20	28	17	28	12	13	11	5				175
2010./2011.m.g.	17	37	14	27	26	18	19	10	6	6	1			181
2011./2012.m.g.	19	38	18	15	16	15	11	13	4	4	1	1		155
2012./2013.m.g.	16	32	20	15	13	12	14	11	9	4	1	1	1	148

Tabula 1

Romu tautības izglītojamo audzēkņu skaita izmaiņas Ventpils vakara vidusskolā pēdējos 7 mācību gados

Mācību gads	Romu etniskajās klasēs	Vakarskolas klasēs	Skolā kopā
2006./2007.m.g.	95	20	115
2007./2008.m.g.	94	11	105
2008./2009.m.g.	94	12	106
2009./2010.m.g.	84	21	103
2010./2011.m.g.	92	19	111
2011./2012.m.g.	77	17	94
2012./2013.m.g.	71	15	86

Tabula 2

Ventpils vakara vidusskolas darbības pārskatā par 2001./2002. mācību gadu kā viena no romu klašu pastāvēšanas stiprajām pusēm minēta „*iespēja romu tautības bērniem un pusaudžiem mācīties savā vidē, tādējādi veicinot viņu adaptāciju un integrāciju gan izglītības sistēmā, gan latviskā vidē*”. Neskatoties uz šo apgalvojumu, šāda pieeja tomēr noveda pie pretēja rezultāta,

¹⁶sk. Eiropas Padomes Eiropas Komisijas pret rasismu un neiecietību (ECRI) ceturto ziņojumu par Latviju <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/country-by-country/latvia/LVA-CbC-IV-2012-003-LVA.pdf> 32.lpp.

jo, mācoties šķirti, starp romu un citu tautību bērniem, līdz minimumam tika samazināta savstarpējā komunikācija, socializācija un starpkultūru dialogs.¹⁷ Ventspils vakara vidusskolas preses relīzē „Čigānu (romu) klasēm Ventspilī – 20 gadi” ir norādīts, ka „1.- 6. klasē čigānu (romu) bērni un jaunieši šobrīd mācās pēc tādas pašas izglītības programmas kā dienas skolu audzēkņi. Vienīgā atšķirība – sākumskolas posmā izglītības procesā tiek izmantota bilingvālā metodika – skolotājas darbā izmanto latviešu un čigānu (romu) valodu. Pieaugušajiem čigānu (romu) tautības pārstāvjiem skola ir piedāvājusi iespēju mācīties pedagoģiskās korekcijas klasē, apvienojot mācības ar darbu, jo mācību stundas notiek vakaros”. Izglītības iniciatīvu centra 2011.gada pētījumā „Romu tiesības uz izglītību¹⁸”: īstenošanas situācija Latvijā” konstatēts, ka „pēc romu klašu pabeigšanas bērni nav gatavi jaunai sociālai videi, un viņu mācību rezultāti ir zemāki par pārējo bērnu rezultātiem. Turklāt Ventspils vakarā vidusskolā mācības romu bērniem atsevišķās klasēs ir līdz pat septītajai klasei. Tādējādi šie bērni vēl vairāk tiek atdalīti no pārējās sabiedrības un nesaņem līdzvērtīgi kvalitatīvu izglītību”.

Tiesībsargs atzīmē, ka Ventspils vakara vidusskolas pedagogu pieredzi darbā ar romu bērniem var izmantot kā piemēru, apmācot nepieredzējušus pedagogus darbā ar romu bērniem. Tomēr fakts, ka romu bērni mācās atsevišķās klasēs no pārējiem bērniem, nav pieļaujams, jo bērni tādējādi tiek iedalīti pēc etniskā principa, līdz ar to nenotiek pilnvērtīga komunikācija ar citu tautību un kultūru pārstāvjiem. Pāreja jāveic pakāpeniski, izveidojot attiecīgu attīstības programmu un ņemot vērā iekļaujošās jeb multikulturālas izglītības principus.

Lūdzu mēneša laikā informēt tiesībsargu par veiktajiem un plānotajiem pasākumiem romu klašu likvidācijai.

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons

¹⁷ sk. Izglītības iniciatīvu centrs. Pētījums: Romu tiesības uz izglītību: īstenošanas situācija Latvijā, 2011, http://www.iic.lv/lv/projekti/rti_petijums_isl.pdf

¹⁸ sk. Izglītības iniciatīvu centrs. Pētījums: Romu tiesības uz izglītību: īstenošanas situācija Latvijā, 2011, http://www.iic.lv/lv/projekti/rti_petijums_isl.pdf

Rudeviča, Bērziņa, Upmacis, 67201405